

Til
Stortingets justiskomité

Oslo 2013-05-16

Prop. 114 L (2012-2013) ”Endringer i politiregisterloven mv.”

Vi viser til proposisjonen om endringer i politiregisterloven, som komiteen har fått til behandling, med frist til å avgi innstilling 23. mai. Etter det vi forstår er høring ikke aktuelt, og vi ønsker derfor å knytte noen kommentarer til proposisjonens behandling av Politiregisterutvalgets forslag til endring i straffeprosessloven § 28, som behandles uavhengig av politiregisterloven.

Straffeprosessloven § 28 behandler som kjent retten til å få utskrift av rettsbøker og andre dokumenter i straffesaker som retten har avsluttet behandlingen av. Bestemmelsen er av vital betydning for mediernes arbeid med å rapportere om rettsavgjørelser og har dermed også avgjørende betydning for straffedommers generalpreventive virkning. Som oftest gjelder mediernes behov for innsyn eller kopi av en *aktuell* dom, som i praksis er ordnet slik at dommer (og kjennelser) blir lagt ut i fysiske og/eller digitale pressemapper med tilgang bare for mediene. Dette er regulert i forskrift om offentlighet i rettspleien (FOR-2001-07-06-757), kapittel 4. Denne ordningen fungerer etter vårt skjønn hovedsakelig utmerket.

Derimot har det ofte oppstått vanskeligheter ved mediernes behov for å få nødvendig dokumentasjon av saker som ikke lenger ligger i pressemappene. Det skjer allerede etter tre måneder, hovedsakelig av sikkerhetshensyn, etter bestemmelse i forskriften om offentlighet i rettspleien § 10. Til dette har vi ingen innvendinger. Men dommene og andre dokumenter i straffesaker blir deretter lagret hos det politidistrikt som var ansvarlig for etterforskningen, før dokumentenes overføres til historisk arkiv (statsarkiv eller Riksarkivet) etter omkring 30 år, og i denne situasjonen oppstår jevnlig vansker med å få innsyn eller utskrift.

Medieorganisasjonene påpekte i sin tid, da straffeprosessloven var til behandling i 1981, at det var et særlig behov for mediene å kunne undersøke og få bekreftet ting fra rettsdokumenter, både mens de oppbevares i politidistriktene og også etter at de var overført til Arkivverket.

Justiskomiteen uttalte derfor den gangen (Innst. O. nr 37 [1980-81], side 14-15), i forbindelse med sin understreking av at mediene som utgangspunkt skulle ha rett til å gjøre seg kjent med "tiltaleavgjerda og dommen i ei aktuell straffesak", følgende:

"Komiteen vil elles peike på at paragraf 28 er en "minimumsregel". Med atterhald for unntaka i andre og tredje leden er det ikke noe til hinder for at politiet gir utskrifter i større grad enn første leden bestemmer, t.d. til pressa."

Kort tid etter utarbeidet Justisdepartementet et rundskriv som innførte de første fysiske pressemapper for avsagte dommer, ved domstolskontorene (Rundskriv G-134/81).

Da Påtaleinstruksutvalget blant annet fikk som mandat å lage utkast til forskrifter for utlevering og utlån av dokumenter i straffesaker, kom utvalget til at det inntil videre ikke skulle gis nærmere forskrifter om pressens rett til å gjøre seg kjent med avsagte dommer i straffesaker (NOU 1984-27). Med basis i premissene for denne konklusjonen har det senere vært vanskelig for mediene å få de utskrifter som vi oppfattet at Justiskomiteen ønsket.

Kildevernutvalget avga sin innstilling 11. desember 1987. Utvalget foreslo at mediene skulle gis en rett til utskrift av avsagt dom, i den grad det ikke var satt forbud mot offentlig gjengivelse (NOU 1988:2, side 58). Forslaget lød:

"Representant for massemedier kan kreve utskrift av avsagt dom i en bestemt straffesak som retten har avsluttet behandlingen av. Slik utskrift kan nektes i den utstrekning det er forbud mot offentlig gjengivelse av dommen."

Forslaget ble fulgt opp av departementet i Ot. prp. nr. 55 (1997-1998), der retten til utskrift av rettsavgjørelser i utgangspunktet ble fastslått, ble foreslått tatt inn i nytt annet ledd i paragrafen. I spesialmerknadene til bestemmelsen foreslo departementet at retten til å kreve utskrift ikke burde gjelde for dommer som var eldre enn fem år.

Daværende justiskomiteé fant denne siste begrensningen for restriktiv for mediene, da proposisjonen var til behandling i Stortinget. Komiteen avga følgende uttalelse (Innst. O. nr 28 (1989-90):

"Komiteen vil presisere at det er av stor betydning for allmennheten at media har adgang til å referere avsagte dommer. Blant annet vil det være av betydning for den kriminalpolitiske debatten at det gis informasjon om straffeutmålinger sett i relasjon til den typen kriminelle handlinger som er utført. Det vil også være av betydning for samfunnsdebatten at media har anledning til å skaffe seg kjennskap til eldre dommer, når disse settes inn i en større sammenheng, eksempelvis en analyse av endringer i straffeutmålinger i sammenliknbare saker over tid. Komiteen har imidlertid også forståelse for argumentet om at det kan føre til problemer for den straffedømtes rehabilitering dersom det gis en generell rett til innsyn i gamle dommer, og mener at departementet har funnet frem til et rimelig kompromiss gjennom å foreslå at krav om utskrift av en dom kan avslås hvis dommen er eldre enn 5 år, eller den som krever utskrift bare identifiserer dommen ved siktedes navn. Komiteen vil imidlertid påpeke at domstolene bør være tilbakeholdne med å avslå slike søknader fra media, dersom det gis aktverdige grunner for søknaden. Komiteen vil for øvrig minne om at tidligere straffedømte også er beskyttet av de alminnelige regler om ansvar for urettmessig publisering av slike opplysninger som fremkommer blant annet gjennom fortolkning av straffelovens § 390 om krenkelse av privatlivets fred."

Denne klare oppfordringen fra komiteen har dessverre hatt dårlig effekt, til tross for at medieorganisasjonene har trukket den frem og minnet om den i en rekke sammenhenger. Mediene blir som oftest møtt med at mediene ikke har noen innsynsrett i rettsavgjørelsen som

er eldre enn fem år, eller at mediene ikke har "saklig interesse", slik det kreves etter Påtaleinstruksen § 4-2.

Også ved høringen om Politiregisterutvalgets utredning (NOU 2003:21) påpekte vi overfor Justisdepartementet at domstolenes og politiets praksis overfor mediens innsynskrav i eldre rettsavgjørelser var svært restriktiv, vi minnet igjen om Justiskomiteens innstilling fra 1999 og ba om at innsynsretten ble klarere fastslått (i motsetning til utvalgets ønske om å stramme inn).

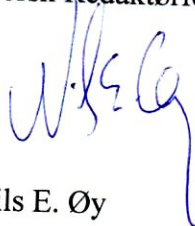
Det var derfor med stor undring og skuffelse at vi mottok Prop. 114 L "Endringer i politiregisterloven mv." Justisdepartementet har ikke fulgt opp verken våre eller Stortingets ønsker i forbindelse med utskriftsbestemmelsen og praksis. Rett nok er det tatt med i referat av våre synspunkter en henvisning til hva som Justiskomiteen uttalte i 1981 og 1999, men departementet nevner ikke mediens innsynsrett i sin endelige vurdering. I stedet henvises det nok en gang til gjeldende praksis, og til "saklig grunn"-vilkåret i Påtaleinstruksen, som etter politi- og påtalemyndighetens oppfatning ikke gjelder mediene. Det henvises da gjerne til innstillingen om instruksen, fra 1984 (NOU 1984-27). Det gjør ikke saken bedre at departementet denne gang viser til at bestemmelsen i påtaleinstruksen skal overføres til politiregisterforskriften.

Det stemmer derfor ikke helt med terrenget når departementet i sine vurderinger skriver at "vilkåret om 'saklig grunn' i påtaleinstruksen § 4-2 ikke kan ses å ha medført nevneverdige problemer i praksis...". Det er nettopp det bestemmelsen jevnlig fører til, men med et annet perspektiv enn departementet har i sammenhengen.

Vi må derfor innstendig anmode Justiskomiteen om å gi et pålegg til departementet om den rett mediene må ha til å kreve innsyn også i eldre rettsavgjørelser. Vi minner i den forbindelse også om Høyesteretts avgjørelse fra 21. mars i år (Rt-2013-374), i saken om innsyn i lydopptak fra Treholt-rettsaken, der det konkluderes med at Den europeiske Menneskerettskonvensjonen artikkel 10 kan påberopes i en slik sak om innsynsrett i saker som domstolene har avsluttet behandlingen av.

Med vennlig hilsen

Norsk Redaktørforening

Nils E. Øy

Generalsekretær